

АНОТАЦІЯ

Назва дисципліни / освітнього компонента	Демократія: від теорії до практики
Освітня програма	ОП 052 «політологія»
Компонент освітньої програми	Основний / Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 годин) / 4 кредити ЄКТС (120 годин) / 6 кредитів ЄКТС (180 годин)
Вид підсумкового контролю	Екзамен/залік
Мова викладання	Українська мова викладання + рекомендовані джерела англійською (за бажанням здобувачів)
Викладач	Таміла ГЕРАСИМЧУК, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин. Сертифікований викладач, сертифікація представництво IFES в Україні
CV викладача на персональному сайті	https://sites.google.com/site/majbutnomupolitologu/about-me?authuser=0
E-mail викладача	tamila.gerasymchuk@rshu.edu.ua

Навчальна дисципліна «Демократія: від теорії до практики» – основа для розбудови інклюзивної, стійкої та сталої демократії в Україні. Це інноваційний інтерактивний курс громадянської освіти університетського рівня, покликаний сформулювати у здобувачів вищої освіти навички бути відповідальними та активними громадянами. Курс набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної війни росії проти України та збереження її як суверенної демократичної держави. Оскільки Україна продовжує героїчно захищати свою незалежність і демократичні цінності цивілізованого світу, сучасна громадянська освіта є і надалі залишатиметься критично важливим компонентом для перемоги України, а також для досягнення миру та відбудови після війни. Роль громадянської освіти є важливою як для окремої особистості, так і для держави та суспільства в цілому, є світоглядною основою для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі. Без демократичних інститутів, верховенства права, активного громадянського суспільства, незалежних медіа та поінформованої участі громадян демократія неможлива, рівно як і європейська інтеграція України. Певні загрози для демократії несе і стрімкий розвиток цифрових технологій, інформаційні війни, маніпулювання громадською думкою, кіберзлочинність тощо. Для того, щоб демократії могли вистояти перед загрозами в цифрову епоху, в умовах політичних,

економічних криз громадяни повинні володіти знаннями і навичками, які забезпечують дієву участь у демократії та сприяють розвитку демократичних цінностей. Ціннісний компонент громадянської освіти чітко визначений і ґрунтується на трьох головних взаємодоповнюючих складових, що визначені Концепцією розвитку громадянської освіти в Україні:

1. Фундаментальні європейські цінності, які необхідно впроваджувати в руслі реалізації стратегії європейської інтеграції.
2. Ключові цінності, на підґрунті яких ми хочемо забезпечити внутрішню громадянську інтеграцію та формування української політичної нації.
3. Ціннісний бар'єр від «руського мира».

Визнаючи важливу роль громадянської освіти для демократичного громадянства та як відповідь на безпекові загрози й виклики, міжнародна неурядова організація «Міжнародна фундація виборчих систем» (IFES) у партнерстві з академічними колами, органами адміністрування виборів, медіа й громадянським суспільством в усьому світі працюють над впровадженням програм громадянської освіти, що покликані зміцнити навички й знання, які є ключовими для обізнаного та демократичного громадянина в цифрову еру, одночасно поширюючи демократичні ставлення й цінності. Авторка курсу міжнародна консультантка, професорка Грір Берроуз (США). Курс викладається в понад 60-ти університетах України з 2018 року на основі глобальної методології «Посилення взаємодії через освіту для демократії» (Strengthening Engagement through Education for Democracy – SEED).

У 2024 році Рівненським державним гуманітарним університетом укладено партнерську угоду з IFES Україна, що відкриває можливості для впровадження курсу «Демократія: від теорії до практики» в освітні програми всіх спеціальностей різних галузей знань. Курс викладають сертифіковані викладачі, що пройшли тренінгову підготовку в Представництві IFES Україна; отримали методичне забезпечення та доступ до онлайн платформи курсу. Здобувачі вищої освіти, що проходять курс, також отримують доступ до безкоштовної онлайн платформи. Після успішного закінчення курсу здобувачі отримують сертифікат. Оцінювання курсу згідно розроблених критеріїв оцінювання результатів навчання, затверджених РДГУ.

Забезпечення курсу включає три основні елементи:

1. Навчальну програму, матеріали курсу та мультимедійну платформу.
2. Інтерактивні методи навчання.
3. Студентський проєкт громадянської дії.

Університет має автономне право обирати різні типи організації курсу (60 ауд. год. / 44 ауд. год. / 30 ауд. год.) протягом навчального року в будь-якому семестрі на вибір факультетів, кафедр. Залежно від спеціальності, навчальна дисципліна може викладатися як обов'язкова чи вибіркова на різних курсах та рівнях освітньої програми.

Мета курсу – надати студентам достатній обсяг знань, що необхідні для розуміння демократії, яка розвивається в Україні, й визначити роль, яку можуть і повинні відігравати громадяни в житті своєї громади, регіону, держави.

В рамках курсу студенти формують громадянські компетентності: навички та цінності, на яких функціонують демократичні держави; розвивають здатність відстоювати демократичні права, цінувати різноманіття, захищати рівноправні можливості й відігравати активну роль у громадському житті; отримують знання про демократичне громадянство і мають можливість застосовувати ці знання і навички на практиці в аудиторії (онлайн платформі) за допомогою спеціальних інтерактивних методик викладання, що формують активного громадянина у цифровому світі. Навчальна програма курсу, текстові матеріали та

матеріали мультимедійної платформи ґрунтуються на теоретичних, історичних та практичних знаннях.

Знаннєвий компонент курсу базується на чотирьох основних темах: демократичне управління, права людини, громадянське суспільство і залучення громадян. Наскрізні теми включають гендерну рівність, вибори, права меншин, забезпечення інклюзивності та доступності осіб з інвалідністю, надання виборчих прав, належного врядування, верховенство права, цифрова грамотність, цифрова участь, різноманітність, а також роль грошей у політиці, роль молоді та боротьба з корупцією. Окрім того, що курс допомагає студентам зрозуміти ідеологічні причини війни Росії проти України та необхідність критично оцінювати інформацію, він також формує у студентів бачення їх ролі та участі у відновленні та відбудові України. У процесі вивчення курсу, виконання інтерактивних завдань на заняттях та досвіду роботи у студентському проєкті громадянської дії формуються навички громадянської участі та усвідомлення реальних можливостей змінювати ситуацію у своїх громадах, навіть під час війни.

Громадянська освіта в рамках курсу «Демократія: від теорії до практики» включає повний набір методичних інструментів для формування соціальних навичок (soft skills), що є невід'ємною складовою підготовки фахівців з усіх галузей знань, які можна продемонструвати на практиці як в процесі навчання, так і під час проходження акредитації освітньої програми.

Щодо акредитації ОП, то мета і завдання курсу відповідають виконанню розроблених і затверджених Державною службою якості, НАЗЯВО, АПН України критеріїв сформованості громадянських компетентностей у закладах освіти різного рівня, що передбачено п. 1.1.2 Плану заходів з реалізації Концепції громадянської освіти в Україні, затвердженого МОН України 04.02.2024 року.

Курс спрямований на формування активного громадянина у рамках програмних компетентностей та програмних результатів навчання (TUNING).

1. Мислити абстрактно, аналітично, синтезувати інформацію.
2. Застосовувати інформаційно-комунікаційні технології.
3. Здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел.
4. Бути критичним та самокритичним.
5. Виявляти ініціативу та підприємливість.
6. Використовувати ефективні навички особистої взаємодії.
7. Приймати обґрунтовані рішення.
8. Мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
9. Генерувати ідеї (креативність).
10. Застосовувати знання у практичних ситуаціях.
11. Планувати час та управляти ним.
12. Працювати в команді.
13. Виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
14. Розробляти та управляти проєктами.
15. Вибудовувати ефективну й раціональну аргументацію.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Демократичне врядування

Тема 1. Філософські засади демократичного врядування.

Тема 2. Формування суспільства й держави.

Тема 3. Принципи демократії.

Змістовий модуль 2. Права людини

Тема 4. Права людини та Загальна декларація прав людини.

Тема 5. Розвиток уявлень про права людини в Україні.

Тема 6. Міжнародні конвенції та пакти про права людини.

Тема 7. Механізми захисту прав людини та їх реалізація.

Змістовий модуль 3. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні

Тема 8. Конституції та держава.

Тема 9. Україна й конституціоналізм.

Тема 10. Адміністративно-територіальний поділ і система державного врядування в Україні.

Тема 11. Механізми демократії в державному врядуванні.

Тема 12. Вибори та політичні партії.

Змістовий модуль 4. Громадянське суспільство й демократія

Тема 13. Громадянське суспільство та його функції.

Тема 14. Сила громадянського суспільства в демократичних реформах у країнах Східної Європи.

Тема 15. Україна й громадянське суспільство.

Змістовий модуль 5. Громадянська участь

Тема 16. Громадянство й демократія.

Тема 17. Методи громадянської участі.

Тема 18. Інформовані громадяни.

Тема 19. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах.

Тема 20. Громадянська участь в Україні.

Здобувачі та випускники курсу IFES з громадянської освіти «Демократія: від теорії до практики» можуть бути учасниками програм стажування IFES Україна та долучитися до роботи в одному зі структурних підрозділів IFES Україна; детально ознайомитися з організацією роботи в IFES в Україні та у світі; взяти участь в заходах, що організовуються IFES та партнерами (Міністерство освіти та науки України, Міністерство цифрової трансформації України, ЦВК, НАЗК).

Курс рекомендовано на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 07.02.2024 р. № 131 щодо Плану заходів з реалізації Концепції розвитку громадянської освіти в Україні до 2030 року та з впровадженням системи моніторингу якості громадянської освіти в ЗВО.